

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 42. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360153600/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Chateaubriand bebrejder Byron aldrig at have nævnt hans Navn og at have fortiet hvad Childe Harold skylder René, fremhæver han, at han ikke selv bærer sig saaledes ad og ikke vil fortie at *Ossian*, *Werther*, *Saint-Pierre* har virket paa Dannelsen af hans Ideer. Et andet Sted, hvor han skildrer Bonapartes Tog til Ægypten, siger han: «Den Bogsamling, han førte med sig, rummede *Ossian*, *Werther*, *La nouvelle Héloïse* og *det gamle Testamente*, et tilstrækkeligt Vidnesbyrd om det Kaos, der fandtes i Napoleons Hoved. Han blandede virkelighedstro Tanker og romantiske Følelser, Systemer og Drømmerier, alvorlige Studier og Fantasi-fostre, Visdom og Galskab sammen. Af disse Aarhundredets usammenhængende Frembringelser var det, at han formede Kejserdømmet.»*) Jeg lader dette Udsagn staa ved sit Værd, men saa meget er klart: Iaa Rousseaus's *Héloïse*, Goethes *Werther* og *Ossians Digte* saaledes i Luften, at det kunde staa for en Samtidig som havde de været medindgribende i Kejserdømmets Tilblivelse, da maatte de endnu uundgaaeligere have Lod og Del i de Tids-skel sættende Bøger, der paa samme Tidspunkt saa Lyset.

Sammenstiller man Chateaubriands Talent med Bonapartes ganske samtidige Geni, da er det, som om det nye Aarhundrede havde samlet og udslynget sin hele Handlekraft og Foretagelsesaand i den store Feltherre og Erobrer, saa at der ligesom ikke var noget tilovers for dem iblandt den jævnaldrende Slægt af unge Mænd, der ikke fulgte ham paa hans krigeriske Baner. De Handlendes og Kæmpendes Tog farer dem forbi og lader dem staa ubesluttede og misfornøjede tilbage.

René digtes at leve i Ludvig den 15des Tid, men hvad der siges om Tidsalderen da, viser sig at kune overføres paa Chateaubriands Ungdom. Det er, siger René, en Tid, da Folket fra den Ærefrygt for Religionen og den Strenghed i Sæder, der tidligere havde hersket, var sunket til Ugudelighed og Fordærvelse, fra Geniets Højder til det bløt smidige Vid, og hvori derfor en alvorlig og retsindig Aand følte sig ulykkelig og ensom. Men netop dette passer paa Slutningen af det 18de Aarhundrede, som den opfattedes af Chateaubriand.

René fortæller Chactas, Atalas Elsker, sit Livs Historie til Gengæld for, at Chactas i *Atala* har fortalt ham sin. Han skildrer sin Barndom paa Herregaarden i den afsides Provins, fortæller,

*) *Mémoires d'Outre Tombe* II 190 III 78.

hvorledes han overfor sin Fader altid følte sig tvungen og hæmmet og kun var tilfreds i Selskab med sin Søster Amélie. Begge var sørgmodige af Naturen, begge poetisk anlagte, snart forældreløse og tvungne til at forlade deres Hjem. René længes mest efter Klosterlivets Stillehed, men den ustadige Længsel slaar om og skifter Væsen, han beslutter at rejse, finder iblandt Roms og Grækenlands Ruiner Næring for sit Tungsind og opdager blandt de levende Folkeslag samme Glæmsel af de Afdøde som paa de undergaaede Nationers Jordbund. I London véd de Arbejdere, han paa Gaden spørger, Intet om Karl den 2den, ved hvis Statues Fodstykke de staar. Hvad er da Ry og Størhed værd! Han rejser til Skotland, lever i Minderne om Morvens Helte; men hvor Ossian sang og Fingal sejrede, der græsser nu Kvæghjorde. Han søger atter til Italien, studerer Kunstens Mindesmærker, men finder, at han med al sin Møje endnu Intet har lært. Fortid og Nutid er to ufuldstændige Billedstøtter, den ene er bleven gravet lemlæstet op af Jorden, den anden staar ufærdig og kan først fuldendes af Fremtiden. Og Naturen beroliger saa lidt som Historien hans syge Sjæl. En Gang besteg han Etna, saa paa den ene Side Solen staa op i Horisonten, saa under sig hele Sicilien omgivet af det uhyre Hav tage sig saa lille ud, at Floderne lignede geografiske Linjer paa et Kort, og saa paa den anden Side ned i Vulkanens Krater med dens glødende Indre og sorte Damp. Han finder i sin Stilling da det sande Billede paa sin Karakter og sin Eksistens: «Saaledes, siger han, har jeg hele mit Liv igennem havt en paa engang uhyre udstrakt og umærkeligt lille Verden for mine Øjne og en aaben Afgrund ved Siden af mig.»

Selvfølge er denne vulkanske og fordringsfulde Natur overalt tilovers i sit Fædreland. Forgæves søger han at bringe sine Ytringsformer i Overensstemmelse med det Samfund, over hvilket han mener, at hans Indre hæver ham saa højt; han bliver overalt behandlet og betegnet som «en romantisk Aand», (*esprit romanesque*), for hvem der ingen Brug er i Livet. For første Gang møder os her en Antydning af det Begreb, der senere i en lidt forandret Form skulde blive Kunstudtryk i Frankrig, da den romantiske Skole kom op. (Det danske Sprog gør ikke nogen Forskel).

Der er virkelig noget, som tyder paa en Romantiker før Romantiken, i denne hemmelighedsfulde Lidelse, som føler, at